

6. *Огірчук М.Ф.* Облік капітальних інвестицій // Фінансовий та управлінський облік на сільськогосподарських підприємствах. — К. : Алеута, 2009. — 246 с.

Стаття надійшла до редакції 10.01.2012 р.

УДК 65.012.123

С.В. Калабухова, канд. екон. наук, доц.,
професор кафедри обліку в кредитних і бюджетних
установах та економічного аналізу,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

ОБ'ЄКТИ АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

АННОТАЦИЯ. В статье предложены новые объекты аналитических исследований в системе управления современным предприятием. Обоснована необходимость формирования аналитического обеспечения управления предприятием на эмпирическом (практическом) и теоретическом (принятие решений) уровнях познания экономических процессов.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: хозяйственные ресурсы, хозяйственные процессы, управленческие решения, информационный уровень, аналитический уровень

ABSTRACT. In the article the new objects of analytical researches are offered in management system by a modern enterprise. The necessity of forming of the analytical providing of management an enterprise is grounded on the empiric (practical) and theoretical (making decision) levels of cognition of economic processes.

KEY WORDS: economic resources, economic processes, management decisions, informative level, analytical level

АНОТАЦІЯ. У статті запропоновано нові об'єкти аналітичних досліджень у системі управління сучасним підприємством. Обґрунтовано необхідність формування аналітичного забезпечення управління підприємством на емпіричному (практичному) та теоретичному (прийняття рішень) рівнях пізнання економічних процесів.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: господарські засоби, господарські процеси, управлінські рішення, інформаційний рівень, аналітичний рівень

На початку ХХІ століття про суб'єкт підприємницької діяльності (підприємство) сформувалася уява як про складну соціокультурну систему, що саморозвивається та діє в невизначеному середовищі, основні підсистеми якої (об'єкт і суб'єкт) стають різ-

ними за своєю суттю, а саме: об'єкт здійснює господарську діяльність, а суб'єкт її організує.

У сфері управління окремим суб'єктом господарювання постійно нівелюються такі протиріччя: планова діяльність і в той же час невизначеність і ризики зовнішнього середовища; стабільність (стійкість) виробничих процесів і їх періодична зміна; науковий підхід, що базується на застосуванні формалізованих методів у підготовці та прийнятті рішень, і мистецтво прийняття управлінських рішень, що базується на аналогії поведінки, інтуїції управлінця, його досвіду, професійних якостей; ризик та обережність у прийнятті управлінських рішень; чітке виконання та потреба у творчості суб'єктів управління; централізація і децентралізація управлінням суб'єктом господарювання (диверсифікація діяльності, створення філій і дочірніх підприємств).

У сучасних умовах інформаційно-технологічні системи, що діють на більшості вітчизняних суб'єктів господарювання, орієнтовані на вирішення формалізованих завдань аналізу господарської діяльності. Отже, наявні інформаційні технології, не мають у своєму розпорядженні можливостей інтерактивного варіантного пошуку організаційних рішень. Вони не охоплюють засобів аналітико-синтетичної обробки відомостей, потрібних керівництву для ухвалення комплексних рішень.

Також інформаційні фонди систем управління вітчизняних підприємств не містять цілих сегментів даних, гостро необхідних керівникам для оцінки суб'єкта управління. В абсолютній більшості систем відсутня зовнішня кон'юнктура інформація, що задовольняє потреби в області аналітичних рішень.

Таким чином, функціонування економіки в умовах нового інформаційного середовища викликає потребу в становленні інформаційно-аналітичної діяльності підприємств, унаслідок якої формуватиметься нове якісно змістовне знання на базі інтелектуальної обробки інформаційних масивів щодо об'єкта економічного об'єкта, що зменшує невизначеність і ризики діяльності суб'єкта. Чим точнішою і повнішою є сформована таким чином інформаційна модель економічного об'єкта як на макро-, так і на мікрорівні, тим ширшими є можливості щодо формування рекомендацій і пропозицій з її удосконалення.

Огляд літературних джерел показує, що трактування об'єктів економічного аналізу носить неоднозначний характер і змінюється у часі. Це ускладнює процес вивчення теоретичних основ аналітичного забезпечення управління суб'єктами підприємницької діяльності, перешкоджає організації аналітичної діяльності на практиці.

Слід зауважити, що значна кількість вчених у якості об'єктів економічного аналізу виділяють елементи діяльності економічних одиниць за напрямками. Багато економістів узагальнено характеризують об'єкти економічного аналізу як всю господарську діяльність підприємств або окремі економічні явища, процеси, проблеми, питання, показники.

Окремі економісти до числа об'єктів економічного аналізу відносять народне господарство, регіон, підприємство, ринок, інвестиційний проект, собівартість, прибуток, ціну та ін. Тобто об'єкти економічного аналізу ототожнюють як з матеріальною, так і нематеріальною формою, вони можуть бути дискретними або тривалими в часі і просторі, що призводить до значного розмаїття трактувань економічного аналізу.

Узагальнення основних наукових підходів до визначення об'єктів економічного аналізу та їх зміни у часі наведено у табл. 1.

Таблиця 1

**ТРАКТУВАННЯ ПОНЯТТЯ ОБ'ЄКТІВ ЕКОНОМІЧНОГО
АНАЛІЗУ В НАУКОВІЙ ЛІТЕРАТУРІ**

Автори	Зміст поняття
Мних Є.В., Ференц І.Д. [1, с. 10]	а) виробнича, маркетингова, фінансова, комерційна та інша діяльність; б) ресурси всіх видів діяльності; в) організація виробництва і праці; г) виробничі та управлінські структури; д) форми господарювання та їх властивості
Яцків М.І. [2, с. 26]	а) виробнича, постачальницька і збутова діяльність; б) забезпеченість основними фондами, оборотними засобами й ефективність їх використання та ін.
Баканов М.І., Шеремет А.Д. [3, с. 23]	Господарські процеси підприємства і кінцеві результати їх діяльності у динаміці і статистиці
Попович П.Я. [4, с. 33]	Всі напрями діяльності підприємств, які відображаються за допомогою системи показників, що характеризують стан економіки й ефективності виробництва

Закінчення табл. 1

Автори	Зміст поняття
Савицька Г.В. [5, с. 18]	Результати господарської діяльності підприємства
Савчук В.К. [6, с. 12]	Явища суспільного життя, викликані реформуванням централізованої економіки у ринкові відносини; ресурси, без яких неможливе виробництво; процеси, які виникають унаслідок трансформації цих ресурсів у продукт і результати господарської діяльності
Мошенський С.З., Олійник О.В. [7, с. 21]	Забезпеченість трудовими, матеріальними та фінансовими ресурсами, ефективність їх використання, економічні результати діяльності суб'єкта господарювання, фінансовий стан, платоспроможність, ліквідність, фінансові результати, обсяг виробництва та продажу, собівартість тощо
Кіндрацька Г.І., Білик М.С., Загородній А.Г. [8, с.11]	Процеси й операції господарської діяльності підприємства, відображені в показниках планів і звітності та спрямовані на ефективне використання всіх ресурсів з метою поліпшення кінцевого результату діяльності підприємства
Івахненко В.М. [9, с. 33]	Окремі економічні явища, процеси, проблеми, питання, показники

Сучасні тенденції світового економічного розвитку формуються через системне дослідження явищ, процесів і проблем інтернаціоналізації та інтеграції з урахуванням їх природи та характеру. За таких умов, правильне визначення об'єктів аналізу та їх структуризація сприяє вичерпному і всебічному охопленню напрямів аналітичних досліджень на практиці. Однак, як показали дослідження фахової літератури, у наведених визначеннях не враховуються об'єктами економічного аналізу відносини соціально-економічного характеру стосовно ресурсів, витрат, продуктів і результатів господарської діяльності, що виникають на стадіях виробництва, обміну, розподілу та споживання, прийняття рішень, а також взаємодія між стратегією, структурою і середовищем, в якому функціонує організація.

Метою статті є уточнення переліку об'єктів аналітичного забезпечення управління сучасним вітчизняним підприємством на емпіричному та теоретичному рівнях пізнання господарсь-

кої дійсності з урахуванням таких властивостей організаційної системи суб'єкта господарювання, як емерджентність, що є проявом цілісності та складності системи, результатом єдності аналізу і синтезу, переходу від кількості до якості; синергії як прояву потенціалу організації та результату комунікацій у системі; а також із врахуванням динамічності економічних процесів та стохастичного характеру економічних явищ.

Для досягнення поставленої мети необхідно розглянути наукові основи економічного аналізу та теорію пізнання (гносеологію).

Об'єктом у гносеологічному розумінні є те, на що спрямована пізнавальна та інша діяльність суб'єкта [10, с. 441]. Також під поняттям об'єкту розуміється практика як чуттєво-предметна, матеріальна діяльність людини, що персоніфікує силу пізнання та складає основу людського суспільства [3, с. 9].

У вітчизняній теорії пізнання вважається, що пізнавальна діяльність проходить через три взаємопов'язані стадії: спостереження, наукову абстракцію, формування нових практичних пропозицій [11, с. 6].

У ході спостереження створюються знання про зовнішні сторони, властивості і ознаки об'єкту, що вивчається. Стосовно економічного аналізу, в ході спостереження виробляються знання про основні аспекти діяльності підприємства, що втілюються в таких показниках, як чисельність робітників, вартість засобів і предметів праці, обсягів продажів й ін. Підсумок спостереження — опис, фіксація фактів.

На стадії наукової абстракції відбувається перехід від чуттєвого сприйняття об'єктів (констатації фактів) до їх раціонального пізнання, іншими словами, перехід від практики до теорії (рис. 1).

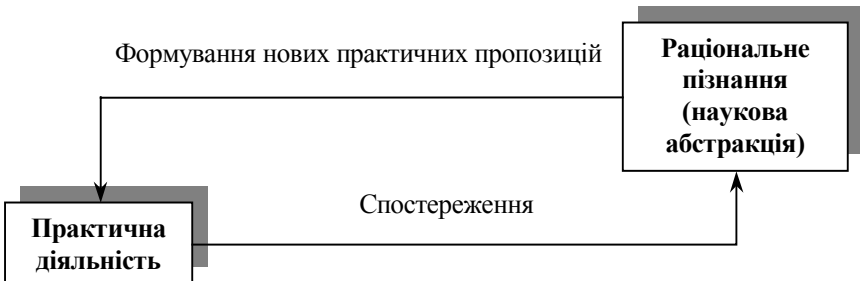

Рис. 1. Взаємозв'язок теорії і практики в аналітичній діяльності

Таким чином, практика дає вихідну інформацію, яка обробляється мисленням. При цьому на стадії абстрактних узагальнень можливою стає багатоваріантність теоретичних думок і висновків, тобто чим більше різних умовиводів, тим більша вірогідність вибору оптимального рішення. Абстрактне мислення, засноване на об'єктивних даних, що пройшли логічну обробку первинного матеріалу, розкриває глибинну суть досліджуваних явищ, виявляє певні закономірності в їх розвитку. Це дозволяє перейти до узагальнених висновків, до конструювання відповідних практичних пропозицій, спрямованих на подальше вдосконалення практики.

Необхідно підкреслити, що пізнання економічних процесів і явищ потребує застосування системного та комплексного підходів. Адже системний підхід в аналітичних дослідженнях господарської діяльності підприємств дозволяє розробити науково обґрунтовані варіанти господарських задач, визначити ефективність цих варіантів, що дає основу для вибору найбільш доцільних управлінських рішень. Комплексний підхід забезпечує цілеспрямованість аналітичного дослідження, методично обґрунтовану схему пошуку резервів підвищення ефективності функціонування підприємства із врахуванням усіх сторін його діяльності.

Таким чином системний і комплексний підходи в аналітичному забезпеченні управління підприємством проявлятимуться в такому:

- 1) в органічній єдності економічного та політичного;
- 2) в єдності економічного та соціального;
- 3) в органічному сприйнятті об'єктів аналізу — політичних, економічних, соціальних і технологічних;
- 4) у діалектичному підході до цілого та його частин;
- 5) у розробці та використанні системи показників;
- 6) у комплексному використанні усіх видів економічної інформації.

Коло об'єктів аналітичного дослідження залежить від характеру діяльності суб'єкта господарювання, потреб зовнішніх і внутрішніх користувачів аналітичної інформації і може розширюватися і звужуватися.

Для чіткого окреслення об'єктів аналітичного забезпечення управління сучасним підприємством вважається логічним розглядати аналітичний процес як технологічну сукупність, подану трьома організаційними етапами аналітичної роботи: підготов-

чим (етап збору й систематизації інформації); дослідницьким (етап виконання аналітичних розрахунків); заключним (етап формування проектів управлінських рішень).

Варто зазначити, що аналітичне забезпечення відбувається на всіх рівнях управління підприємством і завжди зумовлюється потребами інформації. Тому результати технологічних операцій на першому і другому етапах аналітичної роботи пропонується об'єднати та виокремити в інформаційний рівень аналітичного забезпечення, на якому генерується і систематизується аналітична інформація про господарські ресурси та господарські процеси для потреб управління, проводиться семантична обробка даних і створюється інформаційна продукція у формі нових знань про практичні проблеми підприємства.

На заключному етапі аналітичної роботи формуються проекти управлінських рішень. Якщо виходити з того, що рішення — це організаційна реакція на проблему, то заключний етап аналітичного забезпечення управління підприємством буде спрямований на творчий процес, який вимагає аналізу в контексті інтелектуальних зусиль виконавців аналітичної роботи щодо розв'язання практичних проблем. Тому результати технологічних операцій на третьому етапі аналітичної роботи пропонується виокремити в аналітичний рівень інформаційного забезпечення управління підприємством, на якому експертами оцінюється інформаційна продукція, вироблена на першому і другому етапах аналітичної роботи та виробляються нові знання у формі варіантів управлінських рішень.

Принциповою передумовою, за якої виникає потреба у прийнятті рішення, є наявність кількох можливих варіантів вирішення проблеми, з яких треба обрати найприйнятніший. Отже, на заключному етапі аналітичної роботи виникають нові об'єкти аналітичного забезпечення управління підприємством, а саме варіанти управлінських рішень, які необхідно проаналізувати з тим, щоб обрати найоптимальніше з урахуванням всіх аспектів управління підприємством: економічного, соціального, психологічного, правового та організаційного.

Схематичне узагальнення запропонованого переліку об'єктів аналітичного забезпечення управління підприємством представлено на рис. 2.

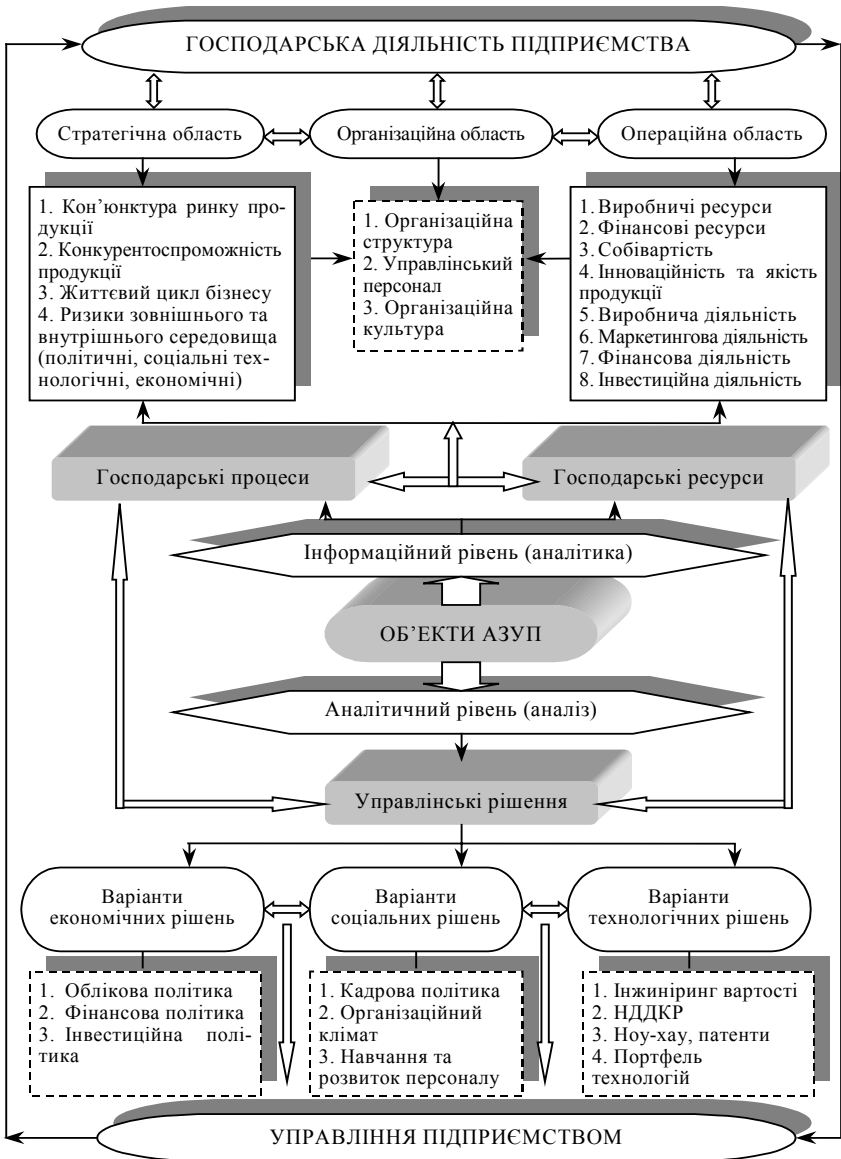

Рис.2. Об'єкти аналітичного забезпечення управління підприємством (АЗУП)

Підсумовуючи все сказане, можна дійти висновку про те, що у сучасних умовах процес аналітичного забезпечення управління підприємством можна розглядати з різних точок зору, таких як:

- пізнання економічних процесів і явищ;
- система відповідних знань;
- самостійна функція в системі управління організацій;
- процес збору та обробки економічної інформації в процесі прийняття управлінських рішень;
- мистецтво отримання нових знань про об'єкт аналізу.

Проте за будь-якого підходу аналітичний процес є проміжною ланкою між здобуттям економічної інформації і ухваленням управлінських рішень.

Тому об'єктами аналітичного забезпечення управління підприємствами пропонується вважати господарські ресурси, господарські процеси та управлінські рішення, які підлягають дослідженню через оцінні показники з метою визначення їх стану, виявлення факторів впливу та резервів підвищення ефективності для функціонування підприємства у зовнішньому та внутрішньому середовищі.

Під цьому кожен об'єкт аналітичного забезпечення управління підприємством повинен відображатися системою показників, які мають числове значення та характеризують обсяг, рівень, економічну ефективність.

Варто зазначити, що об'єкти аналітичного забезпечення управління підприємством існують самі по собі, незалежно від наявності користувачів аналітичної інформації, їх бажань і можливостей. Це незалежна реальність ринкового механізму господарювання.

Література

1. Мних Є.В., Ференц І.Д. Економічний аналіз: Навч. посіб. — Львів: Армія України, 2000. — 144 с.
2. Яцків М.І. Теорія економічного аналізу. — Львів: Світ, 1993. — 216 с.
3. Баканов М.И., Шеремет А.Д. Теория экономического анализа: Учебник. — М.: Финансы и статистика, 2001. — 416 с.
4. Попович П.Я. Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання: Підручник. — К.: Знання, 2008. — 630 с.
5. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: Навч. посіб. — К.: Знання, 2007. — 668 с.

6. Савчук В.К. Аналіз господарської діяльності сільськогосподарських підприємств [Текст] / В.К. Савчук. — К.: Урожай, 1995. — 328 с.
7. Мошенський С.З., Олійник О.В. Економічний аналіз: Підручник / За ред. Ф.Ф.Бутинця. — Житомир: ПП «Рута», 2007. — 704 с.
8. Кіндрацька Г.І., Білик М.С., Загородній А.Г. Економічний аналіз: Підручник / За заг. ред. А.Г. Загороднього. — К.: Знання, 2008. — 487 с.
9. Івахненко В.М. Теорія економічного аналізу: Навч. посіб. — К.: Видавничий дім «Слово», 2010. — 352 с.
10. Философский словарь [Текст] / Под ред. И.Т. Фролова. — 6-е изд., перераб. и доп. — М.: Политиздат, 1991. — 560 с.
11. Шадріна Г.В. Теория экономического анализа: учеб.-метод. комплекс / Г.В. Шадріна. — М.: ЕАОИ, 2010. — 219 с.
12. Горшкова Л.А. Анализ организации управления. Аналитический инструментарий: Монография / Л.А. Горшкова. — М.: Финансы и статистика, 2003. — 208 с.
13. Любушин Н.П. Комплексный экономический анализ хозяйственной деятельности: Учеб. пособие / Н.П. Любушин. — М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2006. — 448 с.
14. Новопашина Е.А. Экономический анализ: Учебное пособие. — СПб., 2011. — 192 с.
15. Экономический анализ: учебник для вузов / Под ред. Л.Т. Гиляровой. — 2-е изд., доп. — М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2004. — 616 с.

Стаття надійшла до редакції 15.01.2012 р.

УДК 657

І.Г. Корнієнко, канд. екон. наук,
ст. викладач кафедри обліку і аудиту,
Буковинський державний фінансовий
економічний університет, м. Чернівці

ОРГАНІЗАЦІЯ АНАЛІЗУ МАТЕРІАЛЬНИХ РЕСУРСІВ У СУЧАСНИХ СИСТЕМАХ УПРАВЛІННЯ

АННОТАЦИЯ. В статье представлены результаты исследований методики и технологии организации экономического анализа материальных ресурсов предприятий легкой промышленности. Даны основные этапы аналитической работы в современных системах управления.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: организация экономического анализа материальных ресурсов, программа анализа материальных ресурсов, аналитический процесс.

ABSTRACT. In the article presented researches of and technologies of organization of analysis of financial resources of enterprises of light industry. The basic stages are given analytical robots in modern control the system.